

Uit: J.A. Jungman en F.K. van Iterson, red., *Parlement en kiezer. Jaarboekje 1918 – 1919*, Den Haag, 1918, 55-58.

ANTI-REVOLUTIONAIRE PARTIJ

PROGRAM VAN BEGINSELEN

Art. I. De Antirevolutionaire of Christelijk-Historische richting vertegenwoordigt, voor zooveel ons land aangaat, den grondtoon van ons volkskarakter, gelijk dit, door Oranje geleid, onder invloed der Hervorming, omstreeks 1572, zijn stempel ontving; en wenscht dit, overeenkomstig den gewijzigden volkstoestand, in een vorm, die aan de behoeften van onzen tijd voldoet, te ontwikkelen.

Art. II. Noch in den volkswil, noch in de wet, maar alleen in God vindt zij de bron van het souvereine gezag, en verwerpt mitsdien eenerzijds het beginsel van volkssouvereiniteit; terwijl zij anderzijds de souvereiniteit van Oranje eert, als onder de leiding Gods in onze geschiedenis geworteld; door de mannen van 1813, in den Nederlandschen staat tot ontwikkeling gebracht; en door de grondwet als zoodanig bevestigd.

Art. III. Ook op staatkundig terrein belijdt zij de eeuwige beginselen die ons in Gods Woord geopenbaard zijn; zóó evenwel, dat het Staatsgezag ten onzent, noch rechtstreeks gelijk in Israël, noch door de uitspraak van eenige kerk, maar in de consciëntie beide van Overheid en onderdaan aan de ordinantiën Gods gebonden zij.

Art. IV. De Overheid, zoo leert ze, is als dienaarssse Gods gehouden tot verheerlijking van Gods naam, en behoort diensvolgens *a.* uit bestuur en wetgeving alles te verwijderen, wat den vrijen invloed van het Evangelie op ons volksleven belemmert *b.* zichzelf, als daartoe in volstrekten zin onbevoegd, te onthouden van elke rechtstreeksche bemoeiing met de godsdienstige ontwikkeling der natie; *c.* alle kerken of godsdienstige vereenigingen, en voorts alle burgers, onverschillig welke hun belijdenis aangaande de eeuwige dingen zij, te behandelen op voet van gelijkheid; en *d.* in de consciëntie, voor zoover die het vermoeden van achtbaarheid niet mist, en haar uitspraak met name geen afbreuk doet aan de handhaving van 's lands onafhankelijkheid, eene grens te erkennen voor haar macht.

Art. V. Zij belijdt, dat de Overheid regeert bij de gratie Gods, en, hieraan hare regeeringsmacht ontleenende, het recht heeft, den eed te vragen, en, ter vrijlating van den dag des Heeren, en alzoo mede in 's volks belang, zelve zooveel doenlijk in al haar vertakkingen op dien dag behoort te rusten, de Zondagswet, in gelijke richting behoort te herzien, en zoo bijzonderlijk in haar arbeidswetgeving als in haar consessiën geheelen of gedeeltelijken stilstand van zaken voor dien dag heeft te bedingen.

Art. VI. Op zichzelf geen enkelen staatsvorm den eenig bruikbare keurende, erkent zij het aan de grondwet gebonden koningschap, gelijk het zich ten onzent geleidelijk uit de Republiek der 16e eeuw heeft ontwikkeld, als den voor ons meest geschikten

regeringsvorm.

Art. VII. De grondwet, gelijk die in 1848 gewijzigd is, aanvaardt, zij als uitgangspunt om langs wettigen weg tot een hervorming van onze staatsinstellingen naar eisch der Antirevolutionaire of Christelijk-Historische beginselen te geraken.

Art. VIII. Zij verlangt daartoe bevestiging van den rechtmatigen volksinvloed, die, krachtens den zedelijken band tusschen kiezers en gekozenen, door de Staten Generaal, naar eisch van onze historie, op het staatsgezag wordt uitgeoefend.

Art. IX. Het verwerpen van begrotingen, om redenen, buiten die begrotingen gelegen, keurt ze, tenzij in zeer buitengewone omstandigheden, als machtsoverschrijding af.

Art. X. Zij wil dat de gewestelijke en gemeentelijke autonomie, voor zoover deze niet strijdt met de eischen der staatseenheid en de rechten van de enkele personen niet onbeschermd laat, door decentralisatie meer tot haar recht kome.

Art. XI. Opdat de Staten-Generaal in de natie wortelen en het volk niet slechts in naam vertegenwoordigen, zal het kiesrecht organisch zijn in te richten en wel met toepassing van het gezinshoofden-kiesrecht en van de Evenredige vertegenwoordiging voor de Tweede Kamer; en daarnaast van het recht der verschillende maatschappelijke groepen, om zich door eigen gemachtigden in een andere Kamer te doen vertegenwoordigen. Krachtens beginsel verwerpt de partij stemdwang en wraakt zij een Staatkundig vrouwenkiesrecht. Het kiesrecht der weduwen volgt van zelf uit het kiesrecht der Gezinshoofden.

Art. XII. Zij wil dat de Staat (voor zoover ontstentenis van veerkracht bij de burgerij hiertoe niet noodzaakt) het beginsel late varen, alsof de Overheid geroepen zou zijn, om van harentwege onderwijs te doen geven; voorkome dat de Overheidsschool, voor zoover noodig, tot propaganda van godsdienstige of tegen den godsdienst gekeerde begrippen misbruikt worde; en alzoo aan alle burgers, onverschillig welke hunne godsdienstige of opvoedkundige zienswijze zij, in zake het onderwijs gelijke rechten gunne. Haar devies blijft, dat de Vrije School regel moet zijn, en dat de Openbare School niet anders mag zijn dan aanvulling.

Voorts behoort het beginsel van vrijheid ook bij het Middelbaar-en Hooger Onderwijs tot verdere ontwikkeling te komen.

Art. XIII. Van den soeverein wil zij, dat door eene onafhankelijke rechtspraak, die onder ieders bereik valle en in verband sta met het zedelijk rechtsbesef der natie, volgens wetten, die op de eeuwige rechtsbeginselen rusten, 1e beslissing uitga voor alle geschillen van partijen, zoowel van burgerrechtelijken als van administratieven aard; ten 2e vonnis kome tegen een iegelijk, die zich vergrijpt aan de gemeene orde der dingen; en ten 3e dat voltrekking van straf aan den gevonniste volge, niet slechts om de maatschappij te beschermen of den overtreder te beteren, maar allereerst tot herstel van de geschonden gerechtigheid. Desnoods door de doodstraf, waartoe het recht in beginsel aan de Overheid toekomt;

Art. XIV. Op de Overheid, zoo oordeelt ze, rust de plicht om te waken voor de publieke eerbaarheid op den weg en in publieke plaatsen; de gelegenheid tot het gebruik van sterken drank te beperken; den uitstal te verbieden van onzedelijke boek-, plaat- of prentwerken; verleiding van minderjarigen tot onzedelijke daden strafbaar te stellen; en met de hoererij op geenerlei wijze, noch preventief noch beschermend, en derhalve anders dan werend, in aanraking te treden. Met dien verstande echter, dat ze zich bij elken maatregel, die uit deze verplichting voortvloeit, stiptelijk verre houde van wat tot het terrein des huiselijken levens behoort. Ook maatregelen tegen het voortwoekeren van het Neo-Malthusianisme verdienen, mits onder dit beding aanbeveling.

Tegen de drankzonde en het op publiek terrein misbruiken van Gods Naam is niet minder waakzaamheid van de zijde der Overheid geboden.

Art. XV. In het belang der openbare gezondheid acht ze, dat de Overheid te waken heeft tegen vervalsching van levensmiddelen; tegen verontreiniging van den publieken weg en tegen vergiftiging van den dampkring of het water; zorg heeft te dragen voor zindelijkheid in haar eigen huishouding; zich houde aan de eerbare begrafenis der lijken; en voorts bij het zich vertoonen van besmettelijke ziekten (behoudens de vrije beschikking van een iegelijk over zijn eigen lichaam en zijn eigen consciëntie) al zulke maatregelen heeft te nemen, als strekken kunnen en onmisbaar zijn om te voorkomen, dat iemand, onwillens of onwetens, met de smetstof dezer ziekten in eene voor hem gevaarlijke aanraking zou treden, of, werd hij zelf besmet, zijn smetstof op anderen zou overbrengen.

Art. XVI. Zij wenscht, dat bij het financieel beheer van den Staat de verhouding tusschen Overheid en burgers niet die van verdrag, maar een zedelijk organische zij, en dat het evenwicht tusschen ontvangsten en uitgaven geregeld worde, niet door noodeloos drukkende vermeerdering van de lasten der natie, noch door bezuiniging op het noodige, maar door beperking van staatsbemoeiing, leidende tot krachtiger ontplooiing van het particulier initiatief. Zij wil dat eenerzijds de talrijkheid van het gezin en anderzijds het kleinere inkomen zooveel doenlijk ontzien, en het al te kleine geheel van directe lasten vrijgesteld worde; terwijl dient gewaakt, dat te vrije invoer van bewerkte artikelen buiten noodzaak aan onze nijverheid en aan onzen loonarbeid geen afbreuk doe.

Art. XVII. Kracht tot handhaving van onze nationale zelfstandigheid zoekt zij in de bevordering van kennis onzer historie; in de bevestiging van onze volksvrijheden; in de versterking van het internationale rechtsbesef; in eene ervaren en door de Staten-Generaal voorzichtiglijk gecontroleerde diplomatie; en voorts in eene wettelijke, steeds op de hoogte van haar tijd blijvende, op algemeenen dienstplicht berustende organisatie van strijdkrachten, en zulks met afdoenden waarborg, dat ook bij het scheeps- en kazerneleven voorzien zij in de verzorging der geestelijke behoeften en gewaakt worde tegen het voortwoekeren van zedelijke gevaren voor wie den lande dient.

Art. XVIII. Voor zooveel het koloniale vraagstuk aanbelangt, dankt zij God, dat de aloude baatzuchtige neiging, om de koloniën voor de kas van den Staat of van den particulier uit te buiten, mede onder den drang van het Antirevolutionaire staatsbeleid,

almeer plaats heeft gemaakt voor een staatkunde van zedelijke roeping. Deze zedelijke roeping leide er de Regeering steeds meer toe, om tegelijk met dezer verzorging der stoffelijke welvaart en de verbetering van de sociale verhoudingen, ook de autonomische ontwikkeling der inlandsche bevolking te bevorderen, en doe haar niet slechts op Java, maar allengs in heel onzen Archipel, tot krachtige bestuursdecentralisatie overgaan. Aan de inlanders moet niet uit Europa een hun vreemde cultuur worden opgedrongen, maar mede door onzen steun behoort hun Aziatische geaardheid tot hoogere ontplooiing te geraken. Onze Archipel vraagt niet alleen om een militaire politiemacht, die ons in staat stelt het gezag en de orde te handhaven, maar evenzoo om een vloot en leger, die elken vijandelijken inval kunnen afkeeren. De vloot moet, zooveel mogelijk los van die van het moederland, voor herstel en aanvulling van haar uitrusting, in Nederlandsch-Indië vinden, wat ze behoeft. Ook het leger moet zich in den Archipel zooveel mogelijk van het noodige kunnen voorzien. Voor de versterking van beide in manschap kan ook op de weerkracht der inlandsche bevolking een beroep worden gedaan.

De Kerstening van Indië blijve roeping van het Christenvolk in het moederland, maar vind, alsook uit staatkundig en maatschappelijk oogpunt van overwegend belang, bij de koloniale Regeering tegemoetkoming, beide in het verleenen van volle vrijheid en in het geldelijk steunen van onderwijs en krankenverpleging. Ook van de bestrijding van het concubinaat en het opiummisbruik worde niet afgelaten.

In de West-Indische koloniën zij het beleid gericht op financieele zelfstandigheid bij de voorziening in de huishoudelijke behoeften en op economische verheffing van de bevolking. Hierbij worde aan het vrije onderwijs de voorrang gelaten.

Art. XIX. Verwerpende de leer van den klassenstrijd erkent zij de noodzakelijkheid, om ook door middel van onze wetgeving, beter dan thans, er toe mede te werken, dat de verhouding tusschen de verschillende maatschappelijke standen zooveel doenlijk beantwoorde aan de beginselen van Gods Woord.

Eisch daartoe is het, dat hetgeen maatschappelijk zwakker is, beschermd en gesterkt worde, en dat, voorzoover het particulier initiatief der bevolking door veler te laag inkomen nog niet genoegzaam tot zelfverweer in staat is, de Overheid de zwakkeren met haar schild dekke, en degelijker krachtsontplooiing tot bij de laagstaande klasse der maatschappij mogelijk make.

Van armenzorg in engeren zin onthoude de overheid zich. Alleen voorzoover de particuliere en kerkelijke liefdadigheid te kort mochten schieten, kan ze hiertoe moeten overgaan.

Art. XX. Zij verklaart, dat noch voor het rijk in Europa noch voor de Koloniën, door de Overheid eene staatskerk, van wat vorm of naam ook, mag worden in stand gehouden of ingevoerd; dat het den Staat niet toekomt, zich met de inwendige aangelegenheden der kerken in te laten; en dat, ter bevordering van een meer dan dusgenaamde scheiding tusschen staat en kerk, de verplichting uit art. 168 der grondwet¹ voor de Overheid voortvloeiende, na uitbetaling aan de rechthebbenden van het rechtens verschuldigde, dient te worden opgeheven.

Art. XXI. En ten slotte verklaart zij, dat ze om deze beginselen ingang te doen vinden, de

¹ Nieuw art. 171.

zelfstandigheid van hare partij handhaaft; zich bij geen andere partij laat indeelen; en slechts dan samenwerking met andere partijen aanvaardt, indien die door een vooraf wel omschreven accoord, met ongekrenkt behoud van haar onafhankelijkheid, kan worden, verkregen.

Buiten accoord stelt zij bij eerste stemming, haar eigen candidaten, en handelt, indien het op herstemming uitloopt, naar omstandigheden.

Op eene Deputatenvergadering, vóór elke algemeene verkiezing te houden, stelt zij het, program en het accoord voor die verkiezing bij meerderheid van stemmen vast. Alle bij haar aangesloten kiesvereeningen zijn hierna tot de naleving van dit program en van dit accoord gehouden.